

ressò mont-roigenc

ELS NIUS DE METRALLADORES DE MONT-ROIG

Martí Rom

www.martirom.cat

24-08-2019

En els anys seixanta, els xiquets dels Prats i Les Pobles algun cop anàvem a jugar als nius de metralladores de la platja de la Pixerota. Aleshores, era un indret gairebé solitari, encara no hi havia càmpings al seu voltant, ni turisme; tan sols fills de mont-roigencs que estiuejàvem en aquelles terres, prop de la mar. Era tota una aventura. Entràvem per un llarg túnel, a les fosques. A mig camí, trobàvem una bifurcació, si seguïem recte anàvem al niu de la dreta i si agafàvem l'altre, al de l'esquerra. Quan hi havia un company nou, que no coneixia aquell indret, el fèiem posar el segon de la columna, li dèiem que posés la seva mà esquerra damunt de l'espatlla del que hi havia al seu davant i, amb la dreta, que anés palpant la paret. Quan el que anava al davant arribava a la bifurcació, tot d'una marxava corrent per l'esquerra, deixant sol al davant el nouvingut. Aquest, anava palpant amb la seva mà dreta la paret i continuava recte cap a l'altre niu de metralladores. No entenia què havia passat. Caminava en la més completa foscor. Era tan sols una entremaliadura de xiquets.

Aquests nius de metralladores, hem vist com, amb el pas del temps, cada cop han estat més malmesos. Ara estan dins de la mar, mig trencats.

Fa algun temps, cercant informacions per un treball que estava preparant, em vaig trobar una tesi de la Universitat de Barcelona que comentava, entre d'altres, els nius de metralladores de la costa de Mont-roig. És "La defensa de la costa a Catalunya durant la Guerra Civil (1936-1939)" d'Adrián Cabezas Sánchez (setembre de 2013). Faré un resum d'aquestes informacions.

L'agost de 1936, tropes de l'exercit republicà varen desembarcar, amb èxit, a les costes de Mallorca i Eivissa. La facilitat en què es va produir va fer pensar que, d'igual manera, podria produir-se a les costes catalanes per part de les tropes franquistes. Potser en algun indret relativament aïllat i, naturalment, fins aleshores poc controlat. El servei de vigilància de la costa el feien els carrabiners¹. Fonamentalment estaven dedicats al control del contraban². A Mont-roig, hi havia dues *Casillas*, la casa de carrabiners de la platja de Rifà (entre els barrancs de Rifà i de la Pixerota) i la de Maria Cristina a l'Estany Salat (no Gelat!, entre la via del tren i la platja). Amb l'inici de la Guerra Civil, a la vigilància de les costes s'hi van afegir grups de milicians de cadascuna de les poblacions.

¹ El 1940, el Cos de Carrabiners es va integrar a la Guàrdia Civil.

² Sobre el contraban podeu trobar informació al text "Platges de Mont-roig (1): contraban, corsaris i submarins" publicat en aquest web el 26-01-2018.

Més endavant, la costa catalana es va organitzar en tres sectors. El comandament del tercer estava a Tarragona i hi havia batallons al Vendrell, Vila-seca, l'Hospitalet de l'Infant i Amposta. A Tortosa, s'hi concentrava el parc d'artilleria i un batalló de metralladores.

A Cambrils, hi havia el comandament de la 2a companyia de Carrabiners. La seva actuació comprenia, a més de Cambrils, la costa de Mont-roig i de l'Hospitalet de l'Infant. Aquesta, es composava de dues seccions, la primera s'estava a l'Hospitalet, Coll de Balaguer, Maria Cristina i feia "ronda" per Mont-roig. La segona, a Rifà i Cambrils.

El 18 de setembre de 1937, el Comitè Central de les Milícies Antifeixistes va prendre l'acord de preparar amb milícies dels Comitès locals, la defensa dels punts de la costa on fos més factible un desembarcament. El comandament de Cambrils tindria uns 100 homes que vigilarien: la Punta de la riera de Riudoms (*a tocar d'aquella torre del telègraf*), Punta de la riera de Riudecanyes i Punta de la Pixerota. A l'Hospitalet de l'Infant hi havia uns 50 homes destinats a: Punta dels Penyals (*entre la cala dels vienesos i la de es sirenes*), Punta del Riu de Llastres, Punta de Cala de Bea (*davant de l'actual càmping cala d'Oques*) i Punta de Justell (*abans de la primera central nuclear, també anomenada "Gestell"*). Aquests milicians s'acabarien integrant a les denominades Brigades Mixtes Militars. La 4a Inspecció de la Brigada de Costes tindria el comandament a l'Hospitalet de l'Infant, i coordinava les poblacions de Vinyols, Montbrió, Mont-roig, Cambrils i Pratdip.

Aquesta brigada tenia com a punt estratègic la posició del Coll de Balaguer, un conjunt de muntanyes d'uns 140 metres que s'alçaven a la mateixa costa.

Així doncs, calia fer posicions defensives de la costa catalana. Diu l'Adrián Cabezas Sánchez: "No quedaria cap poble de la costa que no tingués una mínima defensa i és fortificarien tots els possibles llocs capaços de permetre qualsevol desembarcament, com petites platges i cales... Normalment, les posicions defensives que es realitzarien a la costa catalana serien obres menors, fortament blindades, situades a la mateixa línia de la platja o fins a uns 500 metres a l'interior...".

L'artilleria de costa, així com la antiaèria, crea una zona defensiva mitjançant barreres de foc, i cal anar reorientant constantment l'angle de tir. Jo mateix ho vaig poder comprovar en les pràctiques del meu servei militar. Aleshores es va creure que era millor omplir la costa catalana de metralladores, molt més ràpides, lleugeres i fàcils d'utilitzar. I es van començar a construir nius de metralladora (o també dits "casamates").

Per part de les forces de la República, a la costa de Tarragona, ja a l'octubre de 1936, es va fer un estudi en previsió d'un hipotètic desembarcament. No anaven desencaminats perquè el 16 de desembre de 1938 avions de la Legió Còndor (alemanya) van fer fotografies per tenir informació d'un possible indret de desembarcament.

El primer niu de metralladores de la costa de Mont-roig estava a la desembocadura de la riera de Riudecanyes. Ara està mig enfonsat al mar, prop del batent. Rebia el nom de l'indret habitat més proper: mas de l'Arany (a Cambrils). Diu: “estava construït de formigó, amb planta rectangular i tester semicircular i comptava amb tres espitlleres orientades cap al mar; les de flanqueig dret i frontal estaven dirigides al sud-oest i la de l'esquerra al nord-est”.

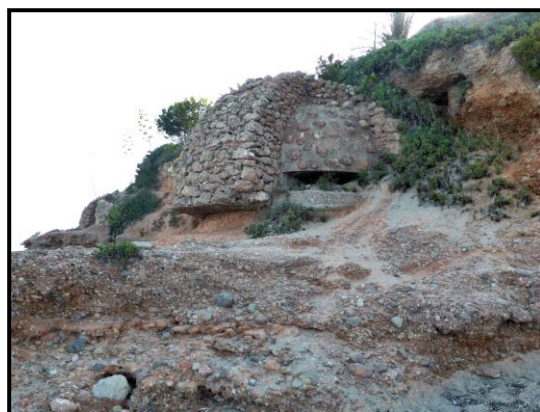
Després s'esmenta que a la Punta de la Pixerota hi havia “una trinxera a ponent de la caseta de carrabiners de 250 metres amb pous de tiradors i dos refugis, comunicada amb un camí cobert i amb una altra trinxera amb varis pous de tirador i un refugi situat a la platja. A la platja de Rifà es construiria un pou doble de sacs terrers amb refugi amb 40 metres de camins coberts i darrera d'aquest camí, uns 250 metres de trinxera amb pous de tirador, situat a prop del camí vell...”. Aquest deu ser el camí dit antigament de “les Pobles”, que baixava del poble, més o menys com la carretera actual i en arribar a l'alçada del mas d'en Romeu girava una mica a ponent a cercar el barranc de Rifà, passant per l'hostal del Gassó i continuant recte avall fins la *casilla* de carrabiners de la platja de Rifà (a tocar de la Pixerota).

També cita un informe franquista on s'hi comenta que a la *Casilla* de carrabiners de Rifà “existien dos nius de metralladora amb tres espitlleres cadascuna separats 20 metres units entre si per un corredor cobert de ciment armat... (*Eren*) de ciment i cada niu tenia planta rectangular amb tester semicircular a més a més de comptar amb una espitllera frontal i dos de flanqueig...”. Són els que hi ha encara avui en dia.

Continua: “A la Platja de la Porquerola existia... construïda una trinxera amb varis pous de tirador de 200 metres en forma de L a la platja amb tres nius de metralladora, dos en direcció a la platja i l'altre en direcció a llevant amb dos refugis, mentre que darrera d'aquesta posició també hi havia una trinxera i pous de tirador, també en forma de L...”. Escriu que hi havia nius de metralladores però no sé si s'havien fet “casamates”. Jo no recordo que n'hi haguessin, a primers dels anys seixanta, a l'indret on ara hi ha el càmping *Playa Montroig*.

Després, ja descriu les fortificacions de l'Estany Salat (no “Gelat”!), al voltant de la *Casilla* de carrabiners de Maria Cristina. “Hi havia una casamata en galeria de mina en direcció a llevant aprofitant una mina que sortia en direcció a la carretera, i s'accedia a través d'un camí vell... Aquesta casamata es comunicava amb un refugi que anava a parar a altres dos nius de metralladora, un en direcció a ponent i l'altre en direcció al mar... estaven separats entre si uns 30 metres i tenien les mateixes característiques; eren de planta quadrada amb testers semicirculars, el seu interior es trobaven revestits de ciment i els seus exteriors de pedra, comptant cadascú d'ells amb una espitllera frontal i altre de flanqueig amb el seu punt de mira orientat cap al mar i creuant focs entre si...”. Avui en dia se'n conserva un, relativament en bon estat, que és el de llevant; el de ponent està mig enderrocat.

A la punta dels Penyals: “un altre niu de metralladores... compost per dos troneres i refugi i comunicat per dos camins amb dos trinxeres, una a cada costat de 30 metres...”. I, finalment: “un altre niu de metralladores amb dos troneres i refugi a la desembocadura del Riu Llastres...”.

Adrián Cabezas Sánchez també comenta alguns informes del servei d'espionatge franquista sobre aquesta costa. Persones d'aquests indrets contraris a la República feien arribar informacions sobre les defenses que hi havia. Diu que les més importants eren “dos nius de metralladora de ciment i obres excavades a les platges de la Pixerota i de Rifà; tres casamates de color gris clar, separades entre uns 500 metres en les proximitats de la Punta de la Porquerola; trinxeres i nius de metralladora de pedra al costat dels Carrabiners (*de l'Estany Salat*)... barraques de pedra prop de la Punta del Penyals i a Cala Bot...”.

Aquests nius de metralladores són, potser, els elements més visibles de la cruel confrontació que fou la Guerra Civil.